

Hayat bilgisi dersi etkinlik örneklerinin kişisel nitelikler açısından incelenmesi

Examination of Life Studies Lesson Activity Examples in Terms of Personal Qualifications

ÖZET

Hayat Bilgisi Dersinin içeriği, öğrencinin hem kendisini hem çevresini tanımaya başlamasına yönelik oluşturulmuştur. Çocuk hayatbilgisi dersiyle okulu, çevresini, arkadaşlarını tanımaya başlar. Kısacası Hayat Bilgisi Dersi hayatın kendisidir. Öğrenci, somut etkinliklerin kullanıldığı ve öğretmenin rehberlik ettiği bir ortamda kendisini, okulunu, çevresini ve arkadaşlarını tanımaya başlar. Dersin kapsadığı v.w hitap ettiği tüm bileşeler biraraya gelerek öğrencinin kişiliğinin oluşmasına katkı sağlar. Hayat bilgisi dersi ilkökulda ilk üç yılda okutulan bir derstir. Hayat bilgisi dersinde etkinliklerin sıkça yer aldığı, görsel öğreticiliğin ön planda tutulduğu ve öğrencinin ailesinde ve çevresinde karşılaştığı durumların sıkça vurgulandığı bir derstir. Dersin temelini etkinlikler oluşturmaktadır. Çünkü hayat bilgisi dersinde etkinlik örneklerine sıkça yer verilmiştir. Kavramlar, olaylar vb. durumlar etkinliklerle somutlaştırılarak aktarılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmanın amacı, hayat bilgisi programında kişisel nitelik olarak isimlendirilen kavramların etkinlik örneklerine göre dağılımı ve verilmek istenen kişisel niteliklerin etkinlik örneklerine uygunluğunu ortaya koymaktır. Mevcut kişisel nitelikler yanında öğretim programında yer alması gereken kişisel nitelik, uygulanabilirliği hakkında da birtakım öneriler sunulmaktadır. Bu amaçla hayat bilgisi programında temalar içerisindeki etkinlik örnekleri tek tek incelenerek mevcut değerler tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hayat Bilgisi dersi, Öğretim programı, Kişisel Nitelikler, Tema

ABSTRACT

The content of the Life Studies Lesson was created for the student to get to know both himself and his environment. The child starts to get to know the school, his environment and his friends with his life studies lesson. In short, the Life Science Lesson is life itself. The student begins to get to know himself, his school, his environment and his friends in an environment where concrete activities are used and guided by the teacher. All components covered and addressed by the course come together and contribute to the formation of the student's personality. Life studies lesson is a course taught in primary school in the first three years. It is a lesson in which activities are frequently included in the life studies lesson, visual teaching is prioritized and the situations encountered by the student in his family and environment are frequently emphasized. Activities constitute the basis of the course. Because examples of activities were frequently included in the life studies lesson. Concepts, events, etc. situations were tried to be conveyed by concretizing them with activities. The aim of this study is to reveal the distribution of the concepts named as personal qualities in the life studies program according to the activity examples and the suitability of the personal qualities that are desired to be given to the activity examples. In addition to the existing personal qualities, it is also to provide some suggestions about the personal qualities that should be included in the curriculum and its applicability. For this purpose, the current values were tried to be determined by examining the activity examples within the themes in the life studies program one by one.

Keywords: Life Studies Lesson, Teaching Program, Personal Attributes, Theme

GİRİŞ

Öğrenmenin temel araçlarından biri olan eğitim programı, öğrencinin derste ulaştığı hedefleri, hedeflerin kapsadığı kazanımları, hedeflere ulaşmak için düzenlenen öğrenme durumlarını ve kapsamını ortaya koyan test durumlarını içeren bir öğeler bütünü ile amacına ulaşılır (Senemoğlu, 2005). İlkokul müfredatlarından biri de öğretim programıdır [HBDÖP]. Hayat bilgisi dersi, ilköğretimin ilk üç sınıfında verilen, çocukların kendilerini, toplumu ve içinde yaşadıkları dünyayı tanımaları için ortak öğretim anlayışına dayalı olarak düzenlenen bir derstir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2009). Bu ders, çocuğun sosyal gelişimi için fırsatlar sağlamanın yanı sıra hayat, test, gözlem ve girişimcilik dersi niteliğindedir (Güngördü, 2002). Binbaşıoğlu'na (2003, 36) göre, bir hayat bilgisi dersi "bilgiye değil, çocuklara iyi bir yaşam, iyi tutum ve iyi davranış sağlamaya odaklanır". Programda çocukların temel yaşam becerilerinin yanı sıra olumlu kişilik özelliklerini de geliştirilmeye çalışılmış ve bu amaçla programdaki temalarla bütünleştirilerek oluşturulmuştur (MEB, 2009). İlkokulda öğrencilerin kişisel niteliklerinin geliştirilmesi, çocuğun

Azize Özkan¹
Abdulaziz Akçer²
Tuğçe Üstündağ Kaplan³
Murat Altın⁴
Zeynep Altın⁵
Şiyar Şen⁶

How to Cite This Article

Özkan, A., Akçer, A., Üstündağ Kaplan, T., Altın, M., Altın, Z. & Şen, Ş. (2023). "Hayat bilgisi dersi etkinlik örneklerinin kişisel nitelikler açısından incelenmesi", *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 9(65):2972-2982. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/JOSH.AS.70329>

Arrival: 27 April 2023
Published: 30 June 2023

International Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

This journal is an open access, peer-reviewed international journal.

¹ Öğretmen, MEB Diyarbakır, Türkiye

² Öğretmen, MEB Diyarbakır, Türkiye

³ Öğretmen, MEB Diyarbakır, Türkiye

⁴ Öğretmen, MEB Diyarbakır, Türkiye

⁵ Öğretmen, MEB Diyarbakır, Türkiye

⁶ Öğretmen, MEB Diyarbakır, Türkiye

ilerideki yaşamının temelini oluşturacağı aşıkârdır. Hayat bilgisi dersi, öğrencilerin kendilerini ve çevrelerini tanıyarak, kendilerini geliştirerek ve çevreye uyum sağlayarak çok boyutlu ve yaratıcı düşünme, problem çözme gibi özelliklerin temellerini attıkları bir derstir. (Çilenti,1988). Hayat Bilgisi Dersi Programı ile çocukların temel yaşam becerilerine ve istenen kişisel niteliklere sahip bireyler olarak yetişmelerini ve yaşamda kullanabilecekleri bilgilere ulaşmalarını hedefler. Çünkü hayat bilgisi dersi hayatın kendisidir. Öğrencilere öğretim programında kazandırılmak istenen kişisel nitelik çocukların doğal ve toplumsal çevrelerini tanımalarına, içinde buldukları bu çevrelere uyum sağlamalarına yönelik becerilerin kazandırılması esas alınarak seçilmiştir. İnsan, yaşamak için hem doğal, hem de toplumsal çevrenin bazı ilkelerini öğrenmek zorundadır. Bu derste çocuğa içinde bulunduğu doğal ve toplumsal çevre incelenilerek; kendini tanıma, çevreyi ve çevrede meydana gelen olayları anlama, daha iyi yaşama yollarını bulma, çevredekişyaların yerlerini ve bunların nasıl kullanılacağını bilme, toplu yaşamın önemini kavrama, toplumun istediğidavranışları gösterme, sağlıklı ve düzenli yaşama alışkanlıklarını kazanma gibi bireyin yaşadığı çevreyi daha iyitandırması ve bu çevre ile uyumlu biçimde yaşayabilmesi için gerekli bilgi ve alışkanlıkların kazandırılmasına çalışılır.

Hayat Bilgisi dersi grup temelli bir derstir. Çocukların kendileri, toplum ve içinde yaşadıkları dünya hakkında bilgi edinmeleri için tasarlanmıştır (MEB, 2009: 6). Bu ders doğal, toplumsal, sanatsal, çağdaş düşünce ve değerlerin birleşiminden oluşur (Sönmez, 1999: 11). Bilgi ve eğitimin önemi giderek artan günümüz toplumlarında, hangi öğrenci davranışlarının doğru, hangilerinin yanlış olduğu, kişinin hayatını hangi temel değerlere göre yönlendirmesi gerektiği okul müfredatlarında doğrudan ele alınmamaktadır (Dilmaç, 2002). Oysaki yaşadığımız dünyada sadece çok bilen bireylere değil, daha ahlaki ve insani değerlere sahip, yüksek karakterli bireyleredeolangeresinimduyulmaktadır. (Şişman, 2010) Toplumun geleceği açısından öğrencilere kazandırılmak üzere hazırlan kişisel niteliklerin, programda yer alması zorunludur. Çünkü dünyanın her tarafındaki öğrencilerin şiddete uğrama oranları giderek yükselmekte, öğrencilerin birbirlerine ve etraflarında bulunan kişilere karşı saygılarının da azaldığı ve her türlü sosyal problemler ile karşılaştıkları görülmektedir (Tillman,2000). Kişisel nitelikler daha çok çocukların eğitim boyutu ile alakadar bir durumdur. Eğitimin temel amacı çok yönlü kişisel niteliklere sahip nesiller yetiştirmektir. Toplumda sağlıklı bireyler yetiştirmenin yolu öğretim programında yer alan kişisel niteliklerin öğrencilere kazandırılmasıyla mümkün olacaktır. Sağlıklı toplumlar, ideallerin var olduğu, huzur vesükûnun, insane olanın, şefkatin yardımlaşmanın hayatta olduğu toplumlardır (Tozlu,2003).

Hayat bilgisi dersi, okula yeni başlayan bir çocuğun “bir bütün olarak” gelişmesini sağlayan ilk derstir. Dolayısıyla bu ders çocuğun gözlem, dikkat, planlama, hafıza ve muhakeme gibi becerilerini geliştirebilir (Binbaşoğlu, 2003).Programda çocukların temel yaşam becerilerinin yanısıra, olumlu kişisel nitelikler geliştirmeleri esas alınmıştır. Böylece çocuğun çevresine başarılı ve olumlu bir şekilde uyum sağlaması amaçlanmıştır. Programda kişisel nitelikler olarak özsaygı, öz güven, toplumsallık, sabır, hoşgörü, sevgi, saygı, barış, yardımseverlik, doğruluk, dürüstlük, adalet, yeniliğe açıklık, vatanseverlik ve kültürel değerleri koruma ve geliştirmeyermektedir. Programda öğrencilere kazandırılmak istenen kişisel niteliklerin hangi etkinlik örnekleri ile gerçekleştirileceği, temada yer alan etkinlik örnekleri ve sayısı tabloda belirtilmiştir. Ayrıca etkinlikler işlenirken hangi kişisel nitelik üzerinde durulacağı belirtilmiştir.

Amaç

Hayat Bilgisi dersi çocukların hayata hazırlamayı amaçlayan bir derstir. 2005 Hayat Bilgisi ders programı Türk Milli Eğitiminin bu genel amaçlarını gerçekleştirmeyi ve onları hayata hazırlamak için öğrencilerin yaşam becerileri ve kişisel nitelikleri kazanmalarının yanı sıra haklarını ve sorumluluklarını bilen iyi bir birey ve vatandaş olarak yetişmelerini amaçlamaktadır. Sağlıklı nesiller yetiştirmek adına öğrencilere kişisel nitelikleri kazandırarak hayata hazırlamak ve sosyalleştirmek toplumun geleceği açısından büyük önem arz etmektedir. Öğretim programında yer alan kişisel nitelikleri öğrencilere kazandırma amaçlı etkinlik örneklerinde yer verilmiştir. Etkinlikler yoluyla öğrencilere kazandırılacak kişisel nitelikler öğrencinin gelecekte ki yaşamında toplumda ki rolünü belirleyecektir. Toplumda sevgiyi, saygıyı hoşgörüyü, adaleti vb. değerleri egemen kılmanın yolu öğrencilere kişisel nitelikleri kazandırmakla mümkün olacaktır.

Toplumları ayakta tutan insani değerlerin ilkökul 1-2-3 sınıf öğrencilerine etkinlikler yolu kazandırılması 2005 Hayat Bilgisi öğretim programında yer alan önemli bir değişikliklerdir. Bu çalışmanın amacı öğrencilere kazandırılmak istenen Kişisel niteliklerin örnek etkinliklerde ne ölçüde yer aldığı ve öğretim programında yer alan kişisel nitelik kavramlarının yeterli düzeyde olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem

Çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Doküman incelenmesi, hemen her araştırma için kaçınılmaz olan bir veri toplama tekniğidir. Belge yoksa tarihte yoktur (Madge,1965,s.75).

Bu çalışmada İlköğretim okullarındaki 1, 2 ve 3. Sınıflarda uygulanan “Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı” incelenmiştir. Programda, öğrenme-öğretme sürecinde yararlanılabilecek etkinlik örneklerine yer verilirken üzerinde durulması gereken kişisel niteliklerin (öz güven, özsaygı, sabır, toplumsallık, hoşgörü, sevgi, saygı, yardımseverlik, barış, doğruluk, dürüstlük, yeniliğe açıklık, adalet, vatanseverlik, kültürel değerleri koruma ve geliştirme) dağılımı incelenmiştir.

Bulgular

Hayat Bilgisi dersi “Okul Heyecanım”, “Benim Eşsiz Yuvam” ve “Dün, Bugün, Yarın” temalarından oluşmaktadır. Öğretim programında yer alan kazanımların, öğrenciler tarafından gerçekleştirilecek etkinlikler aracılığıyla elde edilmesi ve etkinlikleri yaparken kişisel nitelikler başlıgı altında bulunan kavramlara sahip bireyler olarak yetişmeleri hedeflenmiştir. Hayat bilgisi programında, çocukların temel yaşam becerilerinin yanısıra olumlu kişisel nitelikler geliştirmeleri de amaçlanmıştır. (MEB, 2009) Birtakım kişisel niteliklerden yoksun olarak eğitim kurumlarına kabul edilen bu yaş gurubundaki çocuklara, olumlu davranışları kazandırmak büyükönem arz etmektedir.

Öğrencilere verilmesi hedeflenen kişisel nitelikler, hayat bilgisi öğretim programında 15 tane olarak belkirlenmiştir. Bunlar (öz güven, özsaygı, sabır, toplumsallık, hoşgörü, sevgi, saygı, yardımseverlik, barış, doğruluk, dürüstlük, yeniliğe açıklık, adalet, vatanseverlik, kültürel değerleri koruma ve geliştirme) olarak belirlenmiştir. Çalışkanlık, temizlik, sağlıklı olmaya önem verme gibi birden çok kişisel nitelikler olmasına rağmen, hayat bilgisi dersinde öğrencilere verilmesi gereken kişisel nitelikler 15 tane olarak sınırlandırılmıştır. Bu durum öğrencilerin gelişim düzeyleriyle alakalıdır.

Tablo 1: Hayat bilgisi Öğretim programı 1.sınıf örnek etkinlikler aracılığıyla kazandırılması gereken kişisel nitelikler.

TEMA: OKUL HEYECANIM															
ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	KİŞİSEL NİTELİKLER														
	Özsaygı	öz güven	Toplumsallık	Sabır	Hoşgörü	Sevgi	Saygı	Barış	Yardımseverlik	Doğruluk	Dürüstlük	Adalet	Yeniliğe açıklık	Vatanseverlik	Kültürel değerleri
Ayna Ayna Söyle Bana	X	X													
Duygularımın Yüzleri Var	X	X													
Ben Kimim?	X	X													
Yaşadığım Bir Gün															
Bende Katılabili rmiyim?				X			X								
Hatalarımdan Öğrendiklerim					X										
Okul Eşyalarımı Seçiyorum															
Temizlik Kartları	X														
İşte Benim Sınıfım															
Kuralları Belirleyelim				X	X		X					X			
Oyumuzu Kullanalım			X	X	X		X					X			
Haydi Seçime!					X				X						
Kulüp Çalışmalarına Katlıyorum					X				X						
Ellerimiz Bayrakta														X	X
Kurallar Yaşamın Her Alanında				X			X								
Farklıyız	X														
Sorunu Arkadaşça Çöz			X		X	X									
Arkadaşlık Zinciri			X		X	X									
Afiyet Olsun			X												
Sırada mısınız?										X	X	X			
Birlikte Eğlenelim				X			X								
Sınıf Eşyalarından Mektup Var!															
Şeref Köşesi														X	
Atatürkde Bir Zamanlar Çocuktum															
Sınıfımızı Süslüyoruz, Bayramımızı Kutluyoruz														X	X
Mikrop Beni Hasta Edemezsin!															
Küçük Dedektif													X		

Sorun ve Çözüm Avcısı					X	X		X											
İyiki O Var																			
Doğal Afetler Hakkında																			
Bu Ne Sesi?																			
Şoför Amca Dikkat!																			
Güvenli Yollardan Yürürüm																			
Elektrik Olmasaydı?																			
Duyu Organları Konuşuyor																			
Okulum Tertemiz																			
Neler Öğrendim?																			

TEMA: BENİM EŞSİZ YUVAM																			
Herkesin Yuvası Var																			
Ali Baba'nın Çiftliği																			
Mutfakta Neler Oluyor?																			
Yapmalıyız ya da Yapmamalıyız				X															
Ah Şu Kurallar!	X		X																
Gün Şeridi																			
Ben Küçükken...	X	X					X												
Kendimi Seviyorum	X	X																	
Eşyalar Konuşuyor	X																	X	
Kimseye Zarar Vermem	X		X																
Aile Albümü Yapıyoruz																			
Dayanışma ile Zorlukları Aşarız													X						
Biz Demokratik Bir Aileyiz					X	X		X										X	
Benim Ailem																			
Bizim Değerlerimiz	X	X					X							X	X				
Herkes Hata Yapabilir	X	X					X												
Duyularımızla Yüzleşelim							X	X	X	X									
Mutlu Ailem																			
Lider Kim?																		X	
Birlikte Eğleniyoruz								X											
Duyu Organlarımı Kullanıyorum																			
Sular Kesildi																			
Pazara Gidelim																			
Paramızı Nerelere Harcıyoruz?																			
Bunu Nasıl Kullanabilirim?																			
Ateşle Oynama																			

Hayat Bilgisi öğretim programında 1.sınıf öğrencilerine yönelik olarak yapılacak etkinlik örnekleri içerisinde üzerinde durulması gereken kişisel niteliklerin sayısı 84 tanedir. Bunlar içerisinde “öz saygı” ve “hoşgörü” en çok üzerinde durulması gereken kişisel nitelikler olarak karşımıza çıkmaktadır. “Doğruluk” kişisel niteliğin üzerinde sadece 1 kez durulmuştur.

“Okul heyecanım” temasında toplam 37 etkinlik örneklerine yer verilmiştir. Etkinlik örnekleri işlenirken üzerinde durulması gereken 47 kişisel nitelik yer almaktadır. Bunlar içerisinde 15 etkinlik örneğinde kişisel nitelikler üzerinde durulmamıştır. Etkinlik örnekleri içerisinde “Oyumuzu Kullanalım” etkinliği yapılırken toplam 5 farklı kişisel nitelik üzerinde durulmuştur. Bunlar “Sabır, Saygı, Adalet, Hoşgörü ve Toplumsallık” olarak karşımıza çıkmaktadır. Okul heyecanım temasında en çok “hoşgörü” kişisel nitelik kavramı üzerinde durulmuştur. “Hoşgörü” kişisel niteliğine toplam 8 kez etkinlik örnekleri içerisinde yer verilmiştir. Hayat bilgisi dersinde yeralan toplam 15 kişisel niteliklerin tamamına “okul heyecanım” temasında yapılacak etkinlik örnekleri içerisinde yer verilmiştir. Bu durum yapılacak etkinlik örnekleri 1.sınıf öğretim programında yer alan kişisel nitelikleri kazandırmaya uygun olması ile açıklanabilir.

“Benim eşsiz yuvam” temasında toplam 28 etkinlik örneklerine yer verilmiştir. Etkinlik örnekleri işlenirken üzerinde durulması gereken 31 kişisel nitelik yer almaktadır. Bunlar içerisinde 15 etkinlik örneğinde kişisel nitelikler üzerinde durulmamıştır. Etkinlik örnekleri içerisinde “Bizim Değerlerimiz” etkinliği yapılırken toplam 5 farklı kişisel nitelik üzerinde durulmuştur. Bunlar “Adalet, dürüstlük, özgüven, özsaygı ve sevgi üzerinde” olarak karşımıza çıkmaktadır. “Benim eşsiz yuvam” temasında en çok “özsaygı” kişisel nitelik kavramı üzerinde durulmuştur. “özsaygı” kişisel niteliğine toplam 7 kez etkinlik örnekleri içerisinde yer verilmiştir. Tema içerisinde “Doğruluk ve Kültürel değerleri koruma ve geliştirme” kişisel niteliklerine etkinlik örnekleri içerisinde yer verilmiştir. “Dün Bugün Yarın” teması etkinlik örneklerine ve kişisel niteliklere en az yer verilen temadır. “Dün Bugün Yarın” temasında toplam 16 etkinlik örneklerine yer verilmiştir. Etkinlik örnekleri işlenirken üzerinde durulması gereken 6 tane kişisel nitelik yer almaktadır. Bunlar içerisinde 12 etkinlik örneğinde kişisel nitelikler üzerinde durulmamıştır. “Dün Bugün Yarın”

temasında üzerinde sıklıkla durulan kişisel nitelik kavramı bulunmamaktadır. Tema içerisinde sadece “Özsaygı, Özgüven, Toplumsallık, Yeniliğe açıklık, Vatansızlık ve Kültürel değerler koruma ve geliştirme” kişisel niteliklerine etkinlik örnekleri içerisinde yer verilmiştir. Geri kalan 9 adet kişisel niteliklere yer verilmemiştir.

Tablo 2: Hayat bilgisi Öğretim programı 2.sınıf örnek etkinlikler aracılığıyla kazandırılması gereken kişisel nitelikler.

TEMA: OKULHEYECANIM															
ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	KİŞİSEL NİTELİKLER														
	Özsaygı	Özgüven	Toplumsallık	Sabır	Hoşgörü	Sevgi	Saygı	Barış	Yardımsızlık	Doğruluk	Dürüstlük	Adalet	Yeniliğe açıklık	Vatansızlık	Kültürel değerleri koruma
Her İş Zamanında Yaparım															
Çantam ve Ben															
Benim Gibi Yap	X														
Benim Yerim															
Bir Sebebi Var															
Sınıfımızda Seçim Var!				X	X		X					X			
Görev Başında													X		
Başka...	X	X													
Birlikte Başarabiliriz!			X						X						
Bir Elin Nesi Var İki Elin Sesi Var			X						X						
Bizim Bayrağımız, Bizim Marşımız														X	X
Dengeli Besleniyorum															
Kendimi Kutluyorum		X													
Akvaryumdaki Balıklar					X	X									
Sen Öyle Söyleyince...			X												

Bu Okul Hepimizin														X	
Trafik Sahnesi															
Yayalar Sınavda!									X	X					
Tanıdıklarımız Tanımadıklarımız															
Vücudumu Tanıyorum	X	X													
Reçete															
Plan Yapıyorum			X												
Ama Bu Doğru Değil!									X	X	X				
Sihirli Sözcükler															
Kuyudan Kimi Çekelim?															
Duygu Posterleri															
Bilinçli Tüketelim														X	
Atıkları Değerlendirelim															
Atatürk Öğrenciyken...															
Sınıfımızı Süslüyoruz						X		X						X	X
Büyüklerimin Ellerini Öpüyorum Şekerimi Alıyorum						X		X							X
Bu Kitap ne İşe Yarar?															
Bu Sorunu Nasıl Çözeriz!									X				X		
Neler Öğrendim?															

TEMA: BENİM EŞSİZ YUVAM

Yuvası Hangisi?															
Evim Evim Güzel Evim															
Güneş'i Seyredelim															
Yardıma Koşan Telefonlar															
Alo, Kiminle Görüşüyorum?															
Sağlıklıyım, Mutluyum															
Yiyecek Oyunu															
Sofrada															
Önce ve Sonra															
O Benim Yaşındayken...															

“Benim eşsiz yuvam” temasında toplam 32 etkinlik örneklerine yer verilmiştir. Etkinlik örnekleri işlenirken üzerinde durulması gereken 21 kişisel nitelik yer almaktadır. Bunlar içerisinde 20 etkinlik örneğinde kişisel nitelikler üzerinde durulmamıştır. Etkinlik örnekleri içerisinde “Birlikten Kuvvet Doğar ve Hoşgör Ailesi” etkinliği yapılırken toplam 4 farklı kişisel nitelik üzerinde durulmuştur. Tema içerisinde “Hoşgörü ve Barış” kişisel niteliklerine etkinlik örnekleri içerisinde yer verilmiştir.

“Dün Bugün Yarın” teması 1. Sınıfta işlenen “Dün Bugün Yarın” temasına paralellik göstererek etkinlik örneklerine ve kişisel niteliklere en az yer verilen temadır. “Dün Bugün Yarın” temasında toplam 23 etkinlik örneklerine yer verilmiştir. Etkinlik örnekleri işlenirken üzerinde durulması gereken 11 kişisel nitelik yer almaktadır. Bunlar içerisinde 16 etkinlik örneğinde kişisel nitelikler üzerinde durulmamıştır. “Dün Bugün Yarın” temasında üzerinde sıklıkla durulan kişisel nitelik kavramı “Yeniliğe açıklık” kişisel niteliğidir. Tema içerisinde sadece “Özsaygı, Özgüven, Toplumsallık, Yardımseverlik, Yeniliğe açıklık, Vatanseverlik ve Kültürel değerleri koruma ve geliştirme” kişisel niteliklerine etkinlik örnekleri içerisinde yer verilmiştir. Geri kalan 8 adet kişisel nitelikler yer verilmemiştir.

Tablo 3: Hayat bilgisi Öğretim programı 3.sınıf örnek etkinlikler aracılığıyla kazandırılması gereken kişisel nitelikler.

TEMA:OKULHEYECANIM															
ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	KİŞİSEL NİTELİKLER														
	Özsaygı	özgüven	Toplumsallık	Sabır	Hoşgörü	Sevgi	Saygı	Barış	Yardımseverlik	Doğruluk	Dürüstlük	Adalet	Yeniliğe açıklık	Vatanseverlik	Kültürel değerleri koruma
Okula Hazırım															
Ortak ve Farklı Yanlarımız					X	X		X							
Arkadaş Ediniyorum															
Seni Dinliyorum, Seni Önemsiyorum			X												
Bana Yardım Ettiğin İçin Mutluyum					X	X		X							
Başkalarına Saygılı Olmak				X			X			X	X				
Demokrasinin Üstünlükleri				X	X		X				X				
Yanlı Davranışlarla Nasıl Baş Edebilirim?							X			X					
Ben Sorun Çözebilirim															
Cetvelim Nerede?															
Okulumun Doğduğu Gün															
Peki, Şimdi Ne Olacak?															
Kazanmakta Kaybetmekte Doğal												X			
Derse Geç Kalırsam...															
Okulumu Seviyorum															

Kaynaklar Tükenmesin															
Karnım Zil Çalıyor!								X							
Kazalara Dikkat Edelim								X							
Paylaştığımız Özel Günler					X	X		X						X	
Bayramları Neden Kutluyoruz?						X								X	
Atatürk Öğrenciyken...															
Ama Bu Süt Ekşimiş...															
Nasıl Öğreniyorum?															
Nasıl Kullanacağım?															
Dikkat! Kırmızı Işık Yandı															
Hayır, Kabul Edemem		X													
İhtiyaç Avcısı															
Kulüp Projesi		X													
Arkadaşımı Seçiyorum									X	X					
Kimlerle Aynı Takımda Olmak İsterdim?															
Çevrem Tertemiz															
Neler Öğrendim?															
TEMA: BENİM EŞSİZ YUVAM															
Evimiz Yuvamızdır															
Çiçekler Nasıl Büyür?															
Bir Ev Tasarlıyorum															
Adresinizi Biliyor Musunuz?															

Güneşi Seyredelim																				
Evimi Arıyorum																				
Dedem ve Ninem																				
Kendi Yıldızımı Bul					X															
Kendimi Beğeniyorum	X	X																		
Ben Olsaydım Ne Olurdum?																				
Sözsüz Konuşma																				
Geniş Aile						X	X													

Senin Ailenile Benim Ailem																				
Farklı Düşünüyoruz Ama Birbirimizi Seviyoruz					X						X	X								
Gülümserim Her Sorunu Çözerim																				
Arkadaşımdan Mektup Var																				
Görev Çemberi	X	X																	X	
Zaman Pastası																				
Gereksiz Yere Harcamayalım					X															
Dikkat! Kırılabilir Eşya																				
Tutumlu Olalım																				
Şimdi Reklâmlar																				
Nelerden Tasarruf Edebiliriz?																				
Hepimizin Hakları ve Sorumlulukları Var						X	X	X												
Atatürk Diyorki...																				
İyilik Yap İyilik Bul				X																
Hedef Tahtası					X														X	
Her Şeye Rağmen																			X	
Yeni Besteler				X				X	X											
Ritmi Tuttur																				
Özenli Kullanalım									X											
Sonuçlarını Biliyorum																				
Yapabileceklerim-Yapamayacaklarım																				
Haritadaki Renkler																				
Odalar Ülkesi								X											X	X
İnsan Olma Sorumluluğum						X	X		X											
Neler Öğrendim?																				
TEMA:DÜNBUGÜNYARIN																				
Bu Ben miyim?																				
Bizi Neler Etkiliyor?																				
Ailemi Tanıtıyorum																				

Tablo 4: Hayat Bilgisi 1.2.3.sınıf öğretim programında Temalarda yer alan kişisel niteliklerin toplam sayısı

Tema	Kişisel Nitelikler														
	Özsaygı	özgüven	Toplumsallık	Sabır	Hoşgörü	Sevgi	Saygı	Barış	Yardımseverlik	Doğruluk	Dürüstlük	Adalet	Yeniliğe açıklık	Vatanseverlik	Kültürel değerleri
1.sınıf "Okul heyecanım"	5	3	4	5	8	3	5	1	2	1	1	3	1	3	2
1.sınıf "Benim eşsiz yuvam"	7	4	3	1	3	4	2	1	1	0	1	2	1	1	0
1.sınıf "Dün Bugün Yarın"	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1
2.sınıf "Okul heyecanım"	3	3	4	1	2	3	1	2	3	2	2	2	2	4	3
2.sınıf "Benim eşsiz yuvam"	1	3	1	1	0	2	2	0	1	1	1	2	3	2	1
2.sınıf "Dün Bugün Yarın"	2	2	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	3	1	1
3.sınıf "Okul heyecanım"	0	2	1	2	4	4	3	3	2	2	2	3	0	2	0
3.sınıf "Benim eşsiz yuvam"	2	2	2	2	4	5	4	1	0	1	1	0	3	1	1
3.sınıf "Dün Bugün Yarın"	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	6	4
Toplam	21	20	17	12	21	21	17	8	10	7	8	12	15	21	13

SONUÇ

Hayat bilgisi dersi, Kişisel niteliklerin etkinliklerle öğrencilere aktarımına en uygun olan ilk derstir. Aslında hayat dersleri programının amacı, çocuklara temel yaşam becerilerinin kazandırılmasının yanı sıra olumlu kişisel niteliklerinin de geliştirilmesidir (MEB, 2005). Etkinlik örneklerinde hayat eğitimi dersinin amacının bilgi vermektan çok olumlu kişisel nitelikler kazanmak olduğunu görebiliriz. Okulunu, arkadaşlarını ve çevresini yeni tanımaya başlayan küçük zihinleri ağırlıklı olarak bilgi doldurmanın öğrenciyefayda getirmeyeceği aşikârdır. Öğrencinin zamanının çoğunu ailesiyle geçirdiği okul ve çevresi, kişilik niteliklerinin kazanılmasında önemli rol oynar. Bir çocuğun ilk yetiştiği yer ailesi olduğu için ailenin sorumluluğu hafife alınamayacak kadar büyüktür. Çocuklarını olumlu sosyal davranış için fırsatlarla yaratan ve ödüllendiren ve çocukları için olumlu sosyal davranış modeli oluşturan ebeveynler, isteyerek işbirlikçi çocukların gelişimini destekleyebilirler. Hayat bilgisi programında 15 tane kişisel nitelikler bulunmaktadır. Özsaygı, özgüven, toplumsallık, sabır, hoşgörü, sevgi, saygı, barış, yardımseverlik, doğruluk, dürüstlük, adalet, yeniliğe açıklık, vatanseverlik, kültüreldeğerleri koruma ve geliştirmedir. Bahsedilen Kişisel nitelikler hiç şüphe yok ki öğrencilere aktarılması gereken kavramlardır. Ancak yukarıdaki tablo incelendiğinde Kişisel niteliklerin temalar içerisinde dağılımı aynı değildir. Bazı Kişisel niteliklere çok fazla yer verilmişken, bazılarına daha az yer verildiğini görüyoruz. Etik kavramının temelini oluşturan "doğruluk, dürüstlük, adalet, barış ve yardımseverlik" gibi kişisel niteliklere temalar içerisinde çok az yer verildiği görülmektedir. Ayrıca Etkinlik örneklerinde en çok yer verilen "özsaygı ve özgüven" kişisel niteliklerin sayıca fazla olması tartışılabilir. Burada en önemli husus öğrencilerin seviyesine uygun olmasına rağmen "sağlıklı yaşam, paylaşmak, Ulusal değerler" gibi Kişisel niteliklere hiç yer verilmemiş olmasıdır. Bunlardan biri belki de en önemlisi sağlıklı yaşam kavramıdır. Sağlıklı yaşam ile birlikte, temizlik ve fiziksel aktivitelerin önemi gibi kavramlara da hayat bilgisi programı içerisinde yer verilmiş olması uygun olacaktır. Bu yaş gurubu için televizyon izlemek vazgeçilmez bir tutkudur. Güncel medyada obezitenin günümüz hastalıklarının temelini oluşturduğu sıkça vurgulanmaktadır. Öğrencinin sağlıklı yaşam ile ilgili terimleri ve görselleri televizyondan izlemesi ve bunu okulda etkinlik örnekleri içerisinde görmemesi bir eksiklik olduğu kanısındayız. Olumlu sosyal davranışlardan bazıları örneğin paylaşma 18 aylık bebeklerde görülebilir çocuklar bu dönemde özellikle yardımseverlik ve paylaşma gibi değerleri anne ve babalarını taklit ederek öğrenirler (Morgan, 2000). Taklit yoluyla öğrenilen bir kişisel niteliğin okulda pekiştirilmesi bu kavramın öğrenilmesine büyük katkı sağlayacaktır. Ulusal değerler başlığı altında "Vatan, Bayrak, MilletveCumhuriyet" gibi kavramlara etkinlik örnekleri içerisinde sıkça yer vererek geleceğin nesilleri olan çocuklarımızla bu değerleri bütünleştirmek büyük önem arz etmektedir.

Etkinlik örnekleri incelendiğinde birçok etkinlik örneğinde kişisel niteliklere yer verilmediği görülmektedir. Örneğin 3. sınıf "dün, bugün, yarın" temasında "Her Ülkenin Bir Bayrağı Var" etkinlik örneğinde "Vatanseverlik" kişisel niteliği verilebilir.

Sonuç olarak ifade etmek gerekirse; Temaların içerisinde yer alan etkinlik örnekleri ile kişisel nitelikler öğrencilere aktarılmaya çalışılmaktadır. Bazen bir etkinlik örneğinin içerisinde sadece bir kişisel nitelik öğrencilere aktarılırken, bazen birkaç kişisel nitelik aynı etkinlik örneği içerisinde yer alabilmektedir. Temalar içerisinde etkinlik örneklerinin özelliğine bağlı olarak hiçbir kişisel niteliğe yer verilmediği durumlarda göze çarpmaktadır. Bazen de çok uygun olmasına rağmen etkinlik örnekleri kanalıyla hiçbir kişisel nitelik aktarmaya gerek duyulmadığı tespit edilmiştir. Hayat bilgisi dersinin bir işlevi göz önünde bulundurulacak olursak kişisel niteliklere mümkün olduğunca yer vermek gerekir. Hayat bilgisi dersinde öğrencilere kişisel nitelik kazandırmak, bilgi aktarmaktan daha önemli olmalıdır. Çünkü kişisel nitelikler mutlu, huzurlu ve sağlıklı birey ve toplumların oluşmasında, bilgidan daha önemli işleve sahiptir. Günümüz teknolojisinde bilgiye çok rahatlıkla bilgiye ulaşılabilir fakat kişisel nitelikleri kazandırmada böyle bir durumdan bahsetmek zordur.

ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen bulgular sonucunda aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

- ✓ Hayat bilgisi dersinde mümkün olduğunca her etkinlik örneğini ile en az bir kişisel nitelik aktaracak şekilde düzenlenmesi gerekir.
- ✓ Etkinlik örneklerine uygun kişisel nitelikler aktarılmalıdır.
- ✓ Bu yaş gurubuna hitap edecek farklı birçok kişisel nitelik bulunmaktadır. Öğrenciye katkı sunacak mevcut kişisel niteliklerin haricinde farklı kişisel niteliklere yer verilmelidir.
- ✓ Okulun, çevrenin ve ailenin kişisel nitelik aktarımına uygun bir şekilde düzenlenmesi önem arz etmektedir. Okul merkez konumunda olmalıdır.
- ✓ Kişisel niteliklerin öğrencide yer edinmesi için aile okul ile sürekli iletişim halinde olmalıdır.
- ✓ Kişisel nitelik aktarımında okul çalışanlarına önemli görevler düşmektedir. Okul çalışanları özellikle de öğretmenlerin rol model olduğunun bilinmesi son derece önemlidir.

KAYNAKÇA

BİNBAŞIOĞLU, C. (2003).Hayat Bilgisi Öğretimi, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

ÇİLENTİ, K.(1988).Özel Öğretim Yöntemleri, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, Eğitim Önlisans Yayınları, Eskişehir.

DİLMAÇ, B.(2002).İnsanca değerler eğitimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

GÜNGÖRDÜ, E. (2002).İlköğretimde hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi (2.bs.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

MADGE, J.The Tools of Science An Analytical Description of Social Science Techniques. Anchor Books Doubledayand Comp.,1965.

MEB.(2009). İlköğretim 1, 2 ve 3. Sınıflar hayat bilgisi dersi öğretim programı ve kılavuzu. Ankara: Devlet Kitapları Basımevi.

MORGAN, C. T. (2000). Psikolojiye Giriş, McGraw-Hill Book Company, New York, U.S.A, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları, Yayın No:1.

SENEMOĞLU, N.(2005).Gelişim öğrenme ve öğretim (12.bs.). Ankara:Gazi Kitabevi.

SÖNMEZ, V.(1999).Hayat bilgisi öğretimi ve öğretmen kılavuz kitabı. İstanbul: MEB.

ŞİŞMAN, M.(2010).Öğrenmede yapılandırmacılık üzerine bir çeşitleme. Eğitimde Bakış,6(17),4

TİLLMAN, D.(2000).Living value sactivitiesfor childrenages 8-14. Florida: Health Communications.

TOZLU, N.(2003).Eğitim problemlerimiz üzerine düşünceler. Ankara: MikroYayınları.